

Дутчак О. І.

ЗАКЛАДИ КУЛЬТУРИ ТА МИСТЕЦТВА ЯК СКЛАДОВА ІНФРАСТРУКТУРИ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРВІСУ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Базовою основою соціокультурного сервісу виступає культурно-дозвіллева інфраструктура як сукупність необхідних матеріальних та інституційних засобів. Сучасну інфраструктуру соціокультурного сервісу Івано-Франківської області формує мережа закладів культури та мистецтва, як загальнообласного, так і локального значення.

Різні аспекти інфраструктурного забезпечення туризму, як і соціокультурної сфери загалом, неодноразово актуалізуються у наукових дослідженнях початку XXI ст. Не дивлячись на це, у сучасному науковому просторі України немає жодної комплексної наукової праці, присвяченої вивченню культурно-дозвіллевої інфраструктури Івано-Франківської області. Більшість наукових розвідок такого тематичного спрямування містить фрагментарний опис певної групи закладів чи окремі тематичні зрізи їхнього функціонування. Певний фактографічний матеріал з окресленої вище проблеми містять праці В. Бурдуланюка [1], Ю. Клочка [7] та інших.

Розвиток соціокультурного сервісу Івано-Франківської області тісно пов'язаний з історією й діяльністю обласних установ та мистецьких закладів. Область з XIX століття славиться своїми театрами і постійно презентує світові унікальні сценічно-мистецькі шедеври. Театральне життя області щороку залучає сюди тисячі відвідувачів у рамках культурного й фестивально-мистецького туризму [7].

На території області діють чотири професійні театри (обласний український музично-драматичний театр ім. Івана Франка, обласний театр ляльок ім. Марійки Підгірянки, обласний театр фольклору, народних свят і видовищ, а також Коломийський академічний обласний український драматичний театр ім. І. Озаркевича, Івано-Франківська обласна державна філармонія, кіноконцертні зали «Космос», «Арена-Центр». В області сформувалися видатні мистецькі колективи — трупа обласного музично-драматичного театру ім. І. Франка, Державний гуцульський ансамбль пісні і танцю, камерний оркестр обласної філармонії, симфонічний оркестр та інші колективи Івано-Франківського музичного училища ім. Д. Січинського, Калуського коледжу культури і мистецтв та ін.

У Івано-Франківському обласному українському музично-

драматичному театрі ім. І. Франка (заснований 1939 року) працює близько сотні професійних акторів, хореографів, вокалістів, музикантів – це значний творчий потенціал області [4].

Із самого заснування тут працювали визначні особистості українського театрального світу, такі як: Олександр Божедан (учень Леся Курбаса), геніальні акторки знаменитих на всю Україну театрів ім. Тобілевича та «Заграви» Володимира Блавацького Марія Слюзарівна-Сохановська та Клавдія Кемпе-Гош, хормейстер, диригент, композитор та актор Євген-Орест Садовський, що також артистичним походженням з театру Тобілевича [4].

Репертуарну афішу театру формують найрізноманітніші форми постановок: від оперет та музичних вистав, де задіяний хор, балет, оркестр, до малих камерних спектаклів. У творчому доробку театру 25 діючих вистав, різних за жанром і тематикою. Це і українська класична і сучасні п'єси, інсценізація творів та оригінальна зарубіжна драматургія [4].

З 1979 до 1993 року колективом театру керує Ірина Антонівна Желтоножська, яка у співдружності з головним режисером театру Ігорем Борисом стала на чолі надзвичайно плідної та успішної епохи в історії колективу. Чотирнадцять прем'єр у 1982 році презентував театр своєму місту, відзначивши таким чином перехід у нове приміщення по вулиці Незалежності, 42. Вперше на Україні поставлено драму А.Чехова «Іванов» та інсценізована повість М. Коцюбинського «Тіні забутих предків» (режисер – І.Борис), сценографію до яких здійснив молодий художник-сценограф, учень Д. Лідера Олександр Семенюк (сьогодні – заслужений діяч мистецтв України, головний художник театру). Завжди в авангарді, перспективний та «не провінційний», – таким Івано-Франківський театр був з початку свого заснування, таким він залишається і до тепер. У 2011 році відбулись перші в історії колективу гастролі у Канаду та США з виставою «Солодка Даруся» [4].

З 2008 року театру присвоєно статус академічного [4].

Колектив театру брав участь у регіональних, всеукраїнських та міжнародних фестивалях: «Слов'янські театральні зустрічі» (м. Чернівці), у всеукраїнському фестивалі «Тернопільські театральні вечори» (м. Тернопіль), міжнародному фестивалі «Мистецьке березілля» (м. Київ), «Конфронтації театральні» (м. Люблін, Республіка Польща) [4]. Свою основну роботу в театрі творчий колектив широко поєднує з театралізованими заходами, які проводяться в місті та області.

Коломийський академічний обласний український драматичний театр ім. І. Озаркевича в своєму доробку нараховує близько 20 вистав. Серед них – «першочитання» на українській сцені: “Гуцульський рік” Г. Хоткевича, “Камінний хрест” В. Стефаника, “Іродова морока” П. Куліша, “Земля” О. Кобилянської. Театр поновив репертуар новими постановками: “Довбуш” Г. Хоткевича, музичною казкою “Коли зійде місяць” Н. Забіли, мюзиклом “Бременські музиканти” (режисер Володимир Борисяк), фантазмагорією “Горгон” Г. Хоткевича, постановкою п’єси “Ревізор” М. Гоголя та поеми І. Франка “Мойсей” [8].

Івано-Франківський обласний театр ляльок ім. Марійки Підгірянки (заснований 1945 року) є постійним учасником багатьох престижних всеукраїнських та міжнародних фестивалів таких, як: “Золотий Телесик” (м. Львів), “Біла Вежа” (м. Брест, Білорусь). На міжнародному фестивалі “Інтер-лялька” (м. Ужгород) колектив отримав перше місце і був нагороджений дипломом “За кращу виставу” та “За кращу сценографію вистави” (“Битий небиту везе”, режисер Я. Грушевський) [5].

Диплом за найкраще втілення фольклору в театрі прикарпатські лялькарі отримали на міжнародному фестивалі “Рідзвяна містерія” (м. Луцьк), де представили дві вистави “Золотий човник” (українську народну казку) та “Щедрий вечір” (за мотивами народних обрядів). А на міжнародному фестивалі “Подільська лялька-2001” (м. Вінниця) колектив театру показав виставу “Битий небитого везе” Я. Грушецького і отримав дипломи “За краще музичне оформлення” та “За кращі ляльки”. На цьому фестивалі високо оцінена акторська майстерність, режисерське вирішення вистави, робота художника та композитора. Колектив театру започаткував в місті Івано-Франківську Перший Міжнародний фестиваль національної класики на сцені театру ляльок “Обереги-2001”, в якому взяли участь колективи з Білорусі, Росії та України [5].

Театром фольклору, народних свят і видовищ (м. Івано-Франківськ) створено чимало цікавих театралізованих дійств, концертних програм, присвячених державним святам. Зокрема, творчими зусиллями театру проведено ювілейні вечори, вечори пам’яті В’ячеслава Чорновола, жертв сталінських репресій, мітинг-реквієм в пам’ять загиблих жертв більшовицького терору. Створено масові вистави: “Козацькому роду - нема переводу”, “Во віки вічні будеш жити, Україно!”. Вшановуючи пам’ять кращих синів і дочок України, театр здійснив постановку масової вистави “Ой там на горі Січ іде” [10].

У рамках Міжнародного Шевченківського літературно-мистецького свята “В сім’ї вольній, новій...” проведено театралізовані дійства: “Збережемо пам’ять про Тараса” і “Єдиномисліє подай та братолюбіє пошли”. До 10-ї річниці Незалежності України театром проведено масове театралізоване дійство “Ти будеш вічно жити молодою, о моя святая Україно!”. Активну участь театр взяв у підготовці та проведенні 1-го Міжнародного фольклорного фестивалю етнографічних регіонів України “Родослав” (на сьогодні відбулося п’ять таких дійств).

Івано-Франківська обласна державна філармонія – мистецька установа, головним завданням якої є популяризація кращих зразків української та світової культури. Тут працюють відомі мистецькі колективи, зокрема: Державний Гуцульський ансамбль пісні і танцю, Лауреат міжнародних та всеукраїнських конкурсів камерний оркестр “Гармонія нобіле”, струнний квартет, солісти-вокалісти. Неодноразово творчі колективи філармонії побували з концертними програмами в Польщі, Румунії, Угорщині [3].

Державний Гуцульський ансамбль, створений більше 60 років тому, є мистецькою візиткою нашого краю, своєрідною скарбницею Гуцульщини. До 60-річчя обласної філармонії камерним оркестром та хоровим складом Гуцульського ансамблю пісні і танцю була підготовлена програма “Із джерел духовності”, яку колективи презентували в містах та селах області. Гуцульський ансамбль пісні і танцю, з концертними програмами брав участь у різноманітних фестивалях та святах [2]. З метою супроводу у концертних програмах солістів-вокалістів був створений струнний квартет, який виступав перед глядачем із концертною програмою “Світ музики”.

Заклади культури і мистецтва виступають вагомою складовою туристичної інфраструктури, суттєво впливають на формування туристичної привабливості області [11, с. 144]. Театральні-концертні установи області продовжують роботу щодо відродження національного, театрального-музичного мистецтва. Мистецьку славу краю примножують народні артисти України Христина Фіцалович, Петро Терпелюк, Петро Князевич, Михайло Кривень, Богдан Сташків, заслужені діячі мистецтв України Михайло Сливоцький, Анатолій Грицан, Олександр Семенюк, Михайло Мокрецький, заслужені артисти України Роман Іваницький, Жанна Добряк-Готв’янська, Олег Герета та багато інших.

На сьогодні в області нараховується 56 дитячих шкіл естетичного виховання, 5 театральних-концертних установ, 12 державних і 70 громадських музеїв, 4 театри, обласна філармонія, навчально-

науковий інститут культури Прикарпатського університету ім. В. Стефаника, Івано-Франківське музичне училище ім. Д. Січинського, Калуський коледж культури і мистецтв, Науково-методичний центр культури Прикарпаття, 3 парки культури, 733 закладів культури клубного типу, з них 721 клубний заклад підпорядкування міністерства культури і мистецтв України, 21 – профспілкових та 5 закладів клубного типу, які належать до інших міністерств та відомств, серед них 14 - районні будинки культури, 37 – міські будинки культури, 321 – Народний дім та 325 аматорських колективів. При клубах функціонують 3687 художніх колективів, в яких беруть участь майже 50 тисяч чоловік, 31 дитячий аматорський колектив удостоєний звання “зразковий” [10]. Робота культурно-просвітницьких закладів та аматорських колективів області спрямована на подальше відродження національної культури та формування сучасного «культурного продукту», привабливого для гостей та мешканців області.

Стало популярною традицією в клубних закладах відзначати річницю ЗУНР, УПА, Соборності України, День Незалежності України, День Конституції України, проводити тематичні вечори, святкові віча та академії, театралізовані дійства, літературно-музичні композиції “Одна в нас мати Україна”, “Дзвони єднання”, “Рідна земле, моя Україно!”, “Конституція – основний закон нашої держави”, “Зродились ми великої години”...

Спільно з політичними партіями, обласними організаціями та об’єднаннями урочисто проводились вечори вшанування полеглих героїв, дні народження видатних діячів.

Популярними є заходи, які розкривають значення державної символіки:

“З історії державних символів України”, “Рідний край у геральдиці, прапорах і державній символіці”, “Захист Вітчизни, шанування її державних символів - обов’язок громадян України” та інші.

У закладах культури області відбулися театралізовані свята “На зламі тисячоліть”, святочні академії, концерти з нагоди славного ювілею, вечори духовності, фестини духовної музики, районні фестивалі духовної пісні, обласне свято “Друга Галицька духовна хорова академія”.

Активізувалась робота клубних установ з питань охорони навколишнього середовища, основною метою якої є підвищення рівня екологічної свідомості громадян.

Музей мистецтв Прикарпаття започатковано в 1980 р. у приміщенні ренесансного Колегіального костюлу Непорочного Зачаття Діви Марії XVII століття, що був усипальницею Потоцьких [9].

У музеї можна ознайомитись з постійною експозицією «Сакральне мистецтво Галичини XV-XX ст.» (іконопис краю XV-XIX ст.; твори барокової пластики Томаса Гуддера, Конрада Кутченрайтера, Йоана-Георгія Пінзеля, Матвія Полейовського, Діонеза Станетті, картини братів Унтербергів, старовинні церковні книги видані у Львові, Почаєві, Уневі) та відвідати періодичні виставки сучасного мистецтва, концерти класичної музики та хорового співу [9].

Музейна збірка охоплює унікальні пам'ятки Галицького іконопису й барокової скульптури, творчість класиків західноукраїнського малярства, роботи українських художників другої половини XX ст., а також твори польських, австрійських, німецьких та італійських майстрів XVIII-XX ст., колекцію сучасної зарубіжної графіки [9].

Івано-Франківська область, як і весь Карпатський регіон України вирізняється плеканням народних традицій, пісенної і обрядової культури, фольклорно-етнографічної спадщини рідного краю. Осередком плекання народної культури в області виступає мережа клубів і бібліотек. Саме ці заклади формують освітньо-культурний рівень населення, а це один із вагомих елементів туристичного іміджу регіону [11, с. 142], та також організації соціокультурного обслуговування місцевого населення та приїжджих гостей.

Всього в області діє 1 наукова, 783 публічних державних бібліотек. З них — обласна бібліотека для дітей, обласна бібліотека для юнацтва, 17 районних та міських централізованих бібліотечних систем, які об'єднують 746 бібліотек.

У книгозбірнях області працює 1310 працівників, 78,3% яких мають фахову освіту. Книжковий фонд публічних бібліотек області складає 9,1 млн. примірників творів друку, з них українською мовою — 5,0 млн., 55,6% від загального фонду. Поступово бібліотеки області запроваджують доступ до Інтернету для читачів (Обласна універсальна наукова бібліотека ім. І. Франка) [1, с.7].

Естетичне виховання дітей області здійснюється в 55 школах початкової спеціалізованої мистецької освіти, а саме в:

- 37 дитячих музичних школах;
- 12 дитячих школах мистецтв;
- 5 дитячих художніх школах;
- 1 дитячій хореографічній школі [1].

Традиційно в районних центрах та містах області проводяться молодіжні та дитячі фестивалі, зокрема:

- м. Снятин – дитячий фестиваль солістів-вокалістів «Христинка»;
- м. Галич – дитячий фестиваль популярної музики «Золотий

тік»;

- м. Тлумач – фестиваль естрадної пісні «Зелений розмай» та фестиваль гумору та сатири;

- м. Івано-Франківськ – фестиваль-конкурс сучасної пісні та популярної музики «Червона рута»;

- м. Надвірна – дитячий пісенний фестиваль «Золоте зернятко»;

- м. Городенка – міжрегіональний фестиваль «Зірки Покуття» та фестиваль дитячої пісні «Перлина Придністров'я»;

- м. Косів – молодіжний фестиваль «Яблуневий цвіт»;

- м. Тисмениця – обласне свято танцю та значна кількість інших.

Найбільшим попитом серед приїжджих відвідувачів та місцевих жителів користуються соціокультурні послуги, які надаються закладами культури і мистецтва класичного типу: музеями, театрами, кінотеатрами, бібліотеками та ін. Саме діяльність таких закладів запобігає втраті у сучасних людей духовно-моральних орієнтирів, відчуженню від культури і мистецтва. Такі культурні установи сприяють творчій участі населення у організації дозвілля, формують особистість по відношенню до навколишнього світу, навколишнього середовища, речей, родини, праці і до самого себе. Успішно реалізуються застосування нових неординарних форм проведення традиційних масових заходів («Франко Гоголь фест», «Час театру», «Порто Франко» тощо), що руйнують традиційні уявлення про традиційні соціокультурні послуги та сприяє значному збільшенню кількості відвідувачів таких заходів.

Івано-Франківський Центр сучасного мистецтва (створений 2013 року) є спробою справді новаторського підходу до експонування та пропонує відвідувачам мистецькі витвори новітніх мистецьких напрямків [6].

Різноманіття використовуваних форм, засобів і методів діяльності, різноплановість програм відкривають можливості для залучення більшого числа учасників з різними інтересами і духовними запитами. Виникнення різноманітних форм різних акцій: театралізованих маніфестацій-ходів, рок-мітингів, мітингів-спектаклів, демонстрацій, різнотематичних перформансів і багатьох інших заходів, які є відображенням сучасних світових культурних тенденцій.

Івано-Франківська область багата на заклади культури і мистецтва, що формують інфраструктуру соціокультурного сервісу регіону. Вона представлена широким комплексом закладів, діяльність

яких характеризується як традиційними, так і новаторськими підходами. Важливою складовою інфраструктури соціокультурного сервісу виступає фольклорно-етнографічна спадщина.

Серед закладів культури і мистецтва якісно вирізняються театри, що мають не тільки вітчизняний, а й закордонний досвід діяльності, завдяки власним високопрофесійним класичним та новітнім постановкам. Добре налагодженою та відповідною до духовних запитів населення є діяльність мистецьких музеїв, центрів та кіноконцертних закладів.

Заклади культури та мистецтва області здебільшого локалізовані у межах великих населених пунктів, що ускладнює та частково унеможлиблює належний розвиток культурно-дозвілдової діяльності на достатньо великій території. Недостатнє інфраструктурне забезпечення соціокультурного сервісу регіону може стати вагомою причиною сповільнення зростання як внутрішнього, так і міжнародного туризму на території Івано-Франківської області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДжЕРЕЛ

1. Бурдуланюк В. Б. Пам'ятки культури Івано-Франківщини / В. Б. Бурдуланюк. — Івано-Франківськ: Нова Зоря, 2001. — 54 с.
2. Державний гуцульський ансамбль пісні і танцю [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://esu.com.ua/search_articles.php?id=25034
3. Івано-Франківська обласна філармонія [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://filar.com.ua>
4. Івано-Франківський академічний обласний музично-драматичний театр імені Івана Франка [Електронний ресурс]. — Режим доступу : http://dramteatr.if.ua/content&content_id=6
5. Івано-Франківський академічний обласний театр ляльок імені Марійки Підгірянки [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://ifteatr.org.ua/history/>
6. Івано-Франківський Цент сучасного мистецтва [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://frankivsk-online.com/places/galleries/ivano-frankivskiy-tsentr-suchasnoho-mystetstva/>
7. Ключко Ю. М. Культурно-дозвіллова сфера України і динаміка змін і перетворень / Ю. М. Ключко, В. Д. Ковтун, Л. О. Троєльнікова, Н. М. Цимбалюк. — Київ, 2003. — 180 с.
8. Коломийський академічний обласний український драматичний театр ім. І. Озаркевича [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://teatr.kolomyia.org>
9. Музей мистецтв Прикарпаття [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://frankivsk-online.com/places/galleries/ivano-frankivskiy-tsentr-suchasnoho-mystetstva/>

10. Театр фольклору, народних свят і видовищ [Електронний ресурс]. — Режим доступу : https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/20534672/

11. Теоретичні основи культурно-дозвілєвої діяльності : монографія. — К. : Видавничий центр ДАККМ, 2000. — 180 с.